

Hatvan fiatal kér tisztas mesterséget a társadalomtól

Egyszer-kétszer már írtam róluk, a „senkijük-sincs” gyermekekről, akiket én illettem talán először ezzel a névvel. Régen azt mondták rájuk: lelenckek. Ez a szó körvonalazta anyátlán, apátlan, védtelen és névtelen mivoltukat, társadalmonkívüliséget, azt, hogy velük mindent lehet csinálni: adni-venni, éhezettetni, vagy agyondolgoztatni. Kiss Lajos „A szegény emberek élete” című munkájában így ír a gyerekeket az intézményes kezekből kivéve eltartóiról: „Legtöbb asszony kereset-szerűleg tartott 5–6 gyermeket, hogy abból élhessen. Az ilyen, ringybe-rongyba lefekteti, imigymáig ottetgeti. De nem ritka az olyan asszony, aki elvonja az élelemre, tartásra kapott pénzt, és silány táplálékkal táplálja a jobb sorsra érdemes gyerekeket. Téli fázlaltatja és úgy bánik velük, ahogy a mostoha anyja se”.

Ez már a múlté. Erre a kitétele hazánkban ma már nem találunk a valóságban igazolást. A legtöbb elhagyott, eldobott gyerek már csecsemő, vagy nagyobbacska korában valóban gyerekekhez méltó nevelőszülőkhöz kerül. Munkára, libapásztorkodásra, ütött-vert cselédsorsra, egyetlen „senkijesincs” gyereket sem adnak ki intézményeink. De mi lesz azokkal, akiknek nem kerül nevelőszülő, akik senkinek sem kellenek, mert a sok hányattatás közben lassan beleérték az érlelő kamaszkorba, 15–17 évesek, s egy híján majdnem nagykorúak? S mivel legtöbbször az általános iskola 2–3, vagy 4–5 osztályával rendelkezik csak, ipari tanulóknak nem veszik fel őket, a tanulás pedig a sok kiesés, meg az isten tudja hányféle lelki depresszió újrakezdése miatt lassan, vagy nehezen megy —, de mégis megy! —; annál inkább közelebb áll hozzájuk a gyakorlati munka, a mesterség-tanulás: de hogyan? Erre a hogyanra keressünk hát választ, mert kiék is ezek a gyerekek? A miénk, a társadalom, egytől egyig. Tehát mégis van valakijük, tartoznak valakikhez: hozzám, hozzánk, s mindannyiunkhoz, koruk minden felnőttjéhez, gyermekesekhez és gyermektelenekhez, kedves olvasó,

Az újszegedi Ifjú Gárdában közel 120 ilyen fiúval találkoztam, akikre évente egyenként 11–12 ezer forintot költ az állam. Lakást ad nekik, nevel, ruházza és eteti őket. Tévedés ne essék: a büszke Ifjú Gárdáról elnevezett intézmény nem javítóintézet. A kapu éjjel-nappal nyitva van. Rend, tisztaság és fegyelmeztség uralkodik az épületekben, s a hozzájuk tartozó hatalmas porta minden talpalatnyi földjén! A fiúk fele szerencsés, mert a nyolc osztályos birtokában különböző mesterségeket tanul üzemben, szövetkezetben és kisiparosoknál. Ezekkel a fiatalberekkel nincs is semmi probléma. Becsületese, munkaszerető. A szakmájának ki-ki valóságos művésze. Erről meggyőzték az általuk készített tárgyak, s a munkáltatók dicsőrelei. Velük majd nagykorúságuk napján, 18. életévükkel kezdődik a még megoldatlan probléma. De ezt a témát hagyjuk legközelebbre.

Maradjunk tehát az Ifjú Gárda másik felénél, a kevésbé szerencséséknél, akiknek vajmi nehezen jut egyelőre — a még megtörtént „objektív okok” miatt — mesterség. Túlkoros voltak miatt ők délelőtt az intézet falain belül végzik az általános iskola különböző fokozatait, délután pedig az intézet gazdaságában tevékenykednek néhány hasznos órát. Van egy kicsike asztalos- és lakatosműhelyük is, ahol egy-egy szakember vezetésével szinte teljesen hasznavehetően fa- és vasanyagból szépen kimunkált használati tárgyakat és játékokat készítenek több szegedi iskolának és óvodának. Ez és a kertgazdasági szántás-vetés azonban csak a munkára való nevelést, a munka és az érte kapott zsebpénz megbecsülését jelenti, a mesterség, a szakma elsajátítását nem, arra nem képesít. Mesterség, szakma kell nekik, a többi társukkal szembeni hátrányos helyzetükben is. Közel kell vinni őket a városi élet lüktető szívéhez, szemben a Horthy-idők gyermeklajka-politikájával, amely a falura kergette az ilyen gyerekeket, men-

től távolabbra a munkások, az üzemek életétől, nehogy azonosulni tudjanak velük.

A tavalyi esztendőben a Szegedi Finommechanikai Vállalat vasipari részlege és az Ifjú Gárda vezetősége között egészséges kezdeményezés jött volna létre, amit a városi tanács is messzemenően támogatott. A Finommechanika felállított volna az Ifjú Gárdában egy géplakatos, mechanikus- és esztergályos, úgynevezett univerzális tanműhelyt, hogy mégis tanulhassanak mesterséget ezek a gyerekek is. Az ipari tanulók és a vezető szakemberek béralapját is fedezte volna a vállalat. Az Ifjú Gárda vezetősége pedig abba is beleegyezett, hogy a tanműhelybe más, nem intézeti gyerekek is szerződhetek volna tanulóknak. A egyszerű gondolat ott bukkant meg, hogy az MTH begombolkozott az elől, hogy gépeket és egyéb felszereléseket adjon — nem is a legjobbakat kérték! — a tanműhely részére, — mondván: az ipari tanulóképzés az ő speciális feladata. Ugyanakkor a szűk létszámkeret-re hivatkozva nem vette fel a

mesterséget tanulni szándékozó és javasolt fiúkat.

Neveltséges „hatásköri” sovinizmus, vagy ká-kán eszmét kereső bakafántoskodás ez a nagyszerű terv előtti begombolkozás, amely ha nincs, száz túlkoros gyerek juthatott volna már a rátermetség és a szíve-választotta mesterséghez, s ezzel az MTH-ről is levettek volna egy kevéske gondot, s hozzá még a tekintélyén sem esett volna csorba.

Itt van tehát a „hogyan?” megoldása, az értelmetlenségtől eleddig léket kapott gondolat, amit ismét kezdeményezni, s főleg kivitelezni kell, mégpedig minél előbb. Ha az MTH és a Munkaügyi Minisztérium segítségével, s az emberségükről is ismert szegedi üzemek, illetve gépműhelyeik is, akkor ez a „hogyan?” hamarosan megoldást nyerhetne az Ifjú Gárda tanműhelyének felállításával. S mivel e fiúk a mieink, emberré nevelésükért, sorsuk formálásáért mi vagyunk a felelősek, — a felvetett probléma megoldásán érdemes elgondolkozni.

Lódi Ferenc

Van már lucerna- és répmag is

A szegedi és járási földművelőszövetkezetek időben gondoskodtak róla, hogy szaktüzleteikben a dolgozó parasztok lehetőleg mindenféle tavaszi vetéshez szükséges aprómagokat megvásárolhassanak. Különösen bőven van takarmányborsó, vöröshere, szudáni fű és bal-tacinnag. Némi hiány mutatkozott takarmányrépmagból, azonban a hiány pótlására a napokban újabb húsz mázsá répmagot szerezett be a járási földművelőszövetkezet igazgatósága, ezenkívül hét mázsá lucernamagot osztanak szét utólag a községek között.

Konyhakerti magvakból eddig sem volt, ezután sem lesz hiány. Hiba, hogy a járás területén még a kötöttebb talajon gazdálkodók sem nagyon kedvelik a takarmányborsó termelését. Pedig ezzel nagy mennyiségű tápdús takarmányt biztosítanak állataik számára. Ugyanakkor a földterületről a takarmányborsó után — mivel az korán beér — még más is vethető a gazdasági év végéig. Takarmányborsó vetőmagból még több, mint fél vagonnal van raktáron.

Nívós műsor, Filharmónia nagy siker a hétfői hangversenyén

A Filharmónia hétfői délután és este ismét vidám műsorral szórakoztatta szegedi közönségét. Az esti előadás látogatói ezúttal is holtra fáradva jutottak be a színházba, mert a délutáni előadás elhúzódása miatt közel háromnegyed órát áll-dogáltak a színház előcsarnokában szorongva, vagy a metzős jeges szélben a színház előtt toporogva. Idősebb felvetni a kérdést: tegyék a délutáni előadás időpontját egy félórával előbbre, így a menetrendet pontosan be lehet tartani.

A hétfői műsor Balassa Tamás tánczenekarának és Hegedűs János konferansznak közreműködésével zajlott le. Ötvös Marcell, Ráday Imre, Záray Márta, Vámosi János, Mezey Mária számai vastapsokat váltottak ki. A műsorból kiemelkedtek Ráday és Mezey szonon számai, Mezey Mária ráadásának Petőfi: Szülőföldemen és József

Attila: Tél című versét szavaltán igen szépen. Nagy sikere volt Záray Mártának, aki rendkívül temperamentumos dzsesszszal énekesnő.

A Filharmónia könnyű hangverseny-sorozata kihasználja a műfaj lehetőségeit, ezért népszerű, de a hétfői est a könnyű, szórakoztató műsorok sorozatából is kiemelkedett, elsősorban Ráday és Mezey Mária számainak magas színvonalával.

EGY ÜZEM

kulturális élete

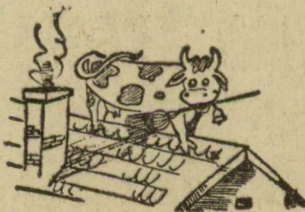
„Fűjük le a port a Ruhagyár színpadáról”, — írta a Szegedi Néplap egyik cikkében. Nagyon jó volt ez a figyelmeztetés, mert sok minden történt azóta. Balogh Lajos kultúrfelelőssel beszélgetünk. Gazdag tervekről számol be.

A színjátszó csoport és a zenekar már hónapok óta „üzemképes”, de az ének-karral és a táncosokkal baj van.

A ruhagyári fiúk

lába nem akar a népi tánc ütemeire mozogni. Pedig a népi táncban is vannak olyan nehéz figurák, mint a bugi-vugiban, vagy a számbában, a táncok szépsége pedig szinte összehasonlíthatatlanok.

Az énekkar problémája még a táncosokénál is nehezebb, a lecsökkent költségvetési keretek miatt. A kulturális bizottságnak tehát egész munkáját át kellett szerveznie, új ötleteket kellett megvalósítania. A Ruhagyár kulturális munkájában újfajta kezdeményezésekben nincs is hiány. Az üzemi mozi rendkívül működik az egy

háztetőn. Könnyű neki, mert egy minutumban át tud változni, akármilyen állat bőrébe bele tud bújni.

személyesebb élményeit mesélte el a mihályteleki boszorkánnyal kapcsolatban.

Rózsa Dániel boszorkány kapitányt, Kékényet, Kerelát és a többi régi szegedi „bűbajos”-t és „rontó”-t anno domini 1728-ban tűzhalálra ítélte a szegedi bíróság, hogy véglegesen kipusztítsa a boszorkány-fajzatot. A bíróság azonban nem érte el célját, mert mai „tanúvallomásokból” meg kell győződnünk arról, hogy a boszorkányfajzat ma is él és keresi a falusi emberek életét. Ezek a bájosok lepedővel szedik össze a szőlők és mezők harmatát, köpönyegen, bakkeske-bőrön és rostán suhannak át a Tiszán, kristályból, üveg-ből, tükörből jósolnak, meglovagolják a rühös macskákat, megrontják a tehén tejét, még a nagy szegedi boszorkány-per után több mint kétszáz esztendővel is.

Hiába hengegett hát Dugonics, hogy az ő retyerutyájából került ki az utolsó szegedi boszorkány, itt a környéken a bájoskodásnak és rontásnak hagyománya és kultúrsza van, s mint annak idején a nagy boszorkányperben ma is tanúk tucatja bizonyítja létezésüket és sorozatos ürdögösködésüket. A tanúk viszont most nem felnőttek, hanem apróska falusi iskolások, akik „két szemükkel látták” az ürdögöl szövevényes kantáros rontókat, tavaly, meg karácsony előtt, meg két hónapja is.

Két hónapja lehet — magyarázza nagy idegességgel egy kis diák X. Y. (ő azonban pontosan megnevezi) bácsiék háztetejéről minden este ledobálta a boszorkány a gerincéről a cserepeket. Hanem egy este a gazda megleste a rontót, meg akarta fogni, de nem sikerült neki, mert a boszorkány (s hogy kétség ne férjen elbeszéléshéhez, azt is megnevezi) tehénre változott. A holdvilágban ott állt a

Szamar az ilyen boszorkány, hiszen tehén fomájában nehezen tud lesatnyogni a háztetőről, no de a történet csakis eddig szól, s a többbit a gyermeki fantázia is a ténhénre” bizza.

2

— Édesapámat minden éccaka megnyomorította a csúfság — magyarázza egy másik fiúcska. — Egy nagy fekete macska képiében megnyomta a mellit, s reggel mindig nagy fájásokra ébredt. Hanem egyszer nem aludt el apám, hogy rajta csipje. Este gatyamad-zaggal bekötötte az ajtókilincset, szentelt vizet tett a párna alá, oszt úgy várta. Alig múlt éjfél, jött a fekete macska. Apám hallotta, hogy valami motoszkált a szubló alatt, meggyújtotta a lámpát, hát ott lapult a fekete macska. Gyorsan papucsba lépett, alkapt a szörnyeteget, félig agyonverte, aztán kidobta a

poszmatra. Reggel nézte a poszmatot — oda a macska. De az egész falu látta ám, hogy a boszorkány (s ő is megnevezi név szerint) rettenetesen húzta másnap a jobb oldalát, meg a karját.

3

Aztán történeteket mondtak el a „megpatkolt” tejasszonyról, a függönyöket szabdaló pajkos boszorkányokról, a tehének megrontásáról és a kútágas-fejéről, karácsonyi morzsákkal történő lábficamodásról, és hasonló boszorkányos dolgokról. Egy őszinte emberke pedig leg-

— Egy este moziból kuttogtam hazafelé, oszt egy zürgös kutya szaladt el mellettem. Mondtam neki: „Coki, te!” De nem fülelt. Magam előtt meg egy nagy fehér tócsát láttam, de kikerültem, s erre azt mondta a zürgös: „Szerencséd, hogy bele nem léptél”. Nagyon megijedtem, nyargaltam, amíg szufila volt ben-nem, a kutya meg eltűnt. Máskor meg a kertünkben egy nagy alakot láttam lepedőben. Csak úgy csattogott két nagy lapuval a feje fölött. Kiabáltam apámnak, az kiszaladt a vadász barátjával, aki éppen nálunk volt és a vadász háromszor lőtt a szörnyetege. Csak akkor dögölt meg. Hát ló volt! De hova lett a lepedője?

Kiderült az őszinte beszélgetésből az is, hogy hogyan kell védekezni a rontás, a boszorkányok ellen. Gatyamad-zaggal kell bekötözni a kilincset, akkor nem tud kimenni a boszorkány; szalmaszálat, vagy boszorkánytűskét kell a kulcslyukba dugni, akkor meg bejönni sem tud. Hasznos lehet az ajtónak támasztott sóprú, vagy az ajtóra szegezett lópatkó is, azonban mindennél biztosabb hatású ez a varázsigé: „Szent János, fuss el minden hasidékotkat és nyillást!”

4

Es a mesélő gyerekek mind ezt hiszik, mert „hallották”, sőt „látták”, és ismerik a boszorkányt, meg is tudják mutatni az újságíróknak is. Mindig egy százzal jár — az a lova.

Hiába ítélték el tehát tűzhalálra a régi boszorkányok, s hiába emelkedett magasra magyarájuk porán a kultúra és civilizáció hatalmas épülete, a gyermeki képzelet aktualizálja a felnőttektől hallott és sokszor általuk is hitt boszorkányos történeteket, mert még maig sem jutott el a falu minden kis szögletébe az ismeretterjesztők világossága.

Persze a gyerekek nagyobb része is csak mosolyog a boszorkányos történeteken. Nem ijednek meg a „zürgös” kutyától, nem hiszik, hogy osztálytársuk apjának vadászbarátja „lelőtte” a boszorkányt, mert emberemlékezet óta nem halt meg lövéstől nyihaha a faluban és nem is cserepeztek egyik házban se a boszorkány cserépdobálása miatt.

Es ha alaposabban kikerdezzük az ember a „szem- és fültanú”-kat, kiderülne, hogy ez sem történt, az sem történt, legfeljebb az öregek mesélték, s nekik még öregebbek, akiket már ki sem lehet kérdegetni.

De miért hozná zavarba az ember a lelkesen mesélő aprósá-gokat?

(nn)

Szabályozták a termelői borkimérést

A Magyar Közlönyben megjelent a belkereskedelmi miniszter rendelete a termelői borkimérési tevékenység szabályozásáról. A rendelet részletesen intézkedik arról, hogy a mezőgazdasági termelőszövetkezetek, a földművelőszövetkezetekben működő szőlőtermelő csoportok, a termelési társulások és a magánszemélyek milyen felte-lekekkel hozhatják forgalomba a borkimérésükben saját termésű boraikat.

— Port Arthurtól mintegy 15 tengeri mérföldre van a világ egyik legérdekesebb és legtitokzatosabb szigete, az úgynevezett Kigýó-sziget. Az alig valamivel több mint egy kilométer hosszú és fél kilométer széles szigeten az eddigi kutatások szerint több mint 100 000 fajta kígyó él, és a szigeten több olyan növény található, amely egyedülálló a világon,